

TEKSTY ŹRÓDŁOWE

KAZIMIERA JAWORSKA

KOŚCIÓŁ KATOLICKI NA ZIEMIACH ODZYSKANYCH W LATACH 1948-1949 W ŚWIETLE *KRONIKI PARAFIALNEJ Z CHOJNOWA*

Niniejsze przedłożenie nawiązuje do publikacji opracowanych na podstawie *Kroniki parafialnej z Chojnowa*, zamieszczonych we wcześniejszych tomach „*Perspectivy*”¹. Jednak ze względu na kontrowersje dotyczące m.in. pisowni terminu „Ziemie Odzyskane”, nieco uwagi poświęcono temu pojęciu. Następnie zostały przybliżone ramy działalności Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1948-1949. Część kolejna ukazuje rezonans głównych wydarzeń z historii katolicyzmu w Polsce w tym czasie w *Kronice parafialnej z Chojnowa*.

1. KWESTIA POJĘCIA ZIEMIE ODZYSKANE

W związku z dokonaną po 1989 r. rewizją stosowanego dotychczas nazewnictwa oraz PRL-owskiej interpretacji niektórych faktów,

¹ Zob. K. JAWORSKA. *Organizowanie życia polskiego na tzw. Ziemiach Odzyskanych w latach 1945-1947 w świetle „Kroniki parafialnej” z Chojnowa*. „*Perspectiva*. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 8:2009 nr 2 s. 271-283; TAZ. *Znaczenie peregrynacji kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w dziejach społeczeństwa dolnośląskiego w świetle „Kroniki parafialnej” z Chojnowa*. „*Perspectiva*. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 9:2010 nr 1 s. 343-351.

pojawiały się m.in. kontrowersje wokół terminu Ziemie Odzyskane. Niemal powszechnie w prasie ujmowano to określenia w cudzysłów bądź pisano tzw. Ziemie Odzyskane. Taką pisownię zastosowali przede wszystkim dziennikarze m.in. „Gazety Wyborczej”, „Rzeczpospolitej” oraz „Tygodnika Powszechnego”. Taka pisownia pojawiła się również w publikacjach książkowych². Według Janusza Jasińskiego przywołującego zarówno autorów publikacji hołdujących nowym trendom w pisowni omawianego pojęcia (m.in. J.M. Piskorski, H. Szczegół, G. Strauchold, J. Borkowicz, K. Jankun, A. Kopiczko, E. Kruk), jak i historyków, którzy nie poddali się medialnym naciskom (m.in. K. Grünenberg, A. Paczkowski, A. Sakson, J. Sikorski), można mówić o dominacji tych ostatnich³.

Ziemie Odzyskane były w latach 1945-1948 oficjalną nazwą terytorium przydzielonego Polsce na mocy ustaleń Wielkiej Trójki w Poczdamie, które przed wybuchem II wojny światowej wchodziły w skład III Rzeszy wraz z obszarem Wolnego Miasta Gdańska. Zdaniem J. Jasińskiego nie należy dystansować się od terminu Ziemie Odzyskane. Jeżeli zostanie zakwestionowane to pojęcie, wówczas można powiedzieć, iż ziemie te były niemieckie. Tymczasem na przestrzeni wieków ich losy toczyły się rozmaicie. Ujmując problem w największym skrócie, można powiedzieć, iż stanowią one integralną część historii polskich ziem zachodnich i jednocześnie niemieckich ziem wschodnich. Nazwa Ziemie Odzyskane jest najbardziej precyzyjnym określeniem dla wspomnianych obszarów. Jest ona swoistą syntezą politycznej myśli zachodniej Polaków, sięgającej z jednej strony początków państwa piastowskiego, a z drugiej programu jego odbudowy w XIX i XX w., z dostrzeżeniem argumentów nie tylko historycznych⁴.

Po wydarzeniach Polskiego Października na określenie omawianego terytorium starano się wprowadzić termin Ziemie Zachodnie. To przedsięwzięcie było związane z utworzonym w 1957 r. i szeroko propagowanym Towarzystwem Rozwoju Ziem Zachodnich (swoistą kon-

² J. JASIŃSKI. *Kwestia pojęcia Ziemie Odzyskane*. W: *Ziemie Odzyskane 1945-2005 / Ziemie Zachodnie i Północne 1945-2005. 60 lat w granicach państwa polskiego*. Red. A. Sakson. Poznań 2006 s. 16.

³ *Tamże*. s. 16-20.

⁴ *Tamże*. s. 25.

tynuacją Polskiego Związku Zachodniego, którego poprzednikiem był Związek Obrony Ziem Zachodnich). Reaktywowany w 1945 r. Polski Związek Zachodni skupił swoją uwagę na Ziemiach Odzyskanych. Zasięg działalności Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich obejmował również tereny północne wraz z Warmią i Mazurami. Mniej więcej od drugiej połowy lat sześćdziesiątych na trwałe zakorzenił się termin Ziemie Zachodnie i Północne, który jest aktualny również współcześnie. W tym miejscu należy zauważyć, iż jest to określenie o charakterze geograficznym, a zatem do Polski północnej należy zaliczyć Pomorze Gdańskie (Nadwiślańskie). Mówiąc jednak o Ziemiach Zachodnich i Północnych, milcząco teren ten wyłączamy, zawiązując tym samym omawiany termin do pojęcia historycznego⁵.

2. KOŚCIÓŁ KATOLICKI W POLSCE (1948-1949)

Przeobrażenia ustrojowe oraz zmiany granic Polski po II wojnie światowej w istotny sposób wpłynęły na funkcjonowanie Kościoła katolickiego w państwie. Jednym z głównych problemów Kościoła w tym czasie było organizowanie jego polskich struktur na Ziemiach Odzyskanych oraz walka z programową laicyzacją wprowadzaną odgórnie przez reżim komunistyczny. Antykościelna polityka władz w sposób szczególny stała się widoczna od 1948 r. Według J. Mareckiego najtrudniejsze dla Kościoła katolickiego w Polsce były lata 1948-1956⁶.

W 1948 r. władze komunistyczne w sposób zdecydowany przystąpiły do ograniczenia wpływu duchowieństwa na wychowanie młodego pokolenia. Były konsekwentne w kontynuowaniu działań zmierzających do likwidacji szkolnictwa zakonnego oraz eliminowania wszelkich form wychowania katolickiego ze szkół państwowych⁷. Episko-

⁵ *Tamże*. s. 22-23.

⁶ Literatura dotycząca tego zagadnienia jest już bardzo obszerna. Zob. jedno z najnowszych opracowań: J. MARECKI. *Państwo a Kościół katolicki w latach 1945-1989. Walka o „rząd dusz”*. W: *Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej w latach 1945-1989*. Red. T. Ceynowa, P. Knap. Szczecin 2010 s. 14.

⁷ Szerzej H. KONOPKA. *Działania represyjne władz oświatowych w Polsce wobec katechetów w okresie stalinizmu*. W: *Represje wobec duchowieństwa Kościołów*

pat Polski w rozmowach z najwyższymi władzami dokładał wszelkich starań, aby nie dopuścić zarówno do likwidacji szkolnictwa zakonnego, jak i do zlaicyzowania wychowania w szkołach państwowych⁸. W liście pasterskim adresowanym do młodzieży i jej rodziców przypominał o obowiązkach katolików dotyczących wychowania młodego pokolenia i systematycznego pogłębiania wykształcenia religijnego⁹.

Można powiedzieć, że komuniści niemal po „mistrzowsku” wykorzystali do szeroko zakrojonej akcji przeciwko Kościołowi katolickiemu i Stolicy Apostolskiej list Piusa XII do biskupów niemieckich z dnia 1 III 1948 r., nawiązujący do losów Niemców wysiedlanych po wojnie. Jednocześnie uniemożliwili opublikowanie papieskiego listu poświęconego polskim przesiedleńcom ze Wschodu¹⁰. Wówczas Kościół poprzez ambonę podjął próbę przekazania swoich argumentów. Treść *Oreędzia Kardynała Augusta Hlonda Prymasa Polski do ludności katolickiej Ziem Odzyskanych* z dnia 24 V 1948 r. dementowała podawane przez komunistów informacje, iż Kościół popiera rewizję granic państwa polskiego i kwestionuje polskość Ziem Zachodnich¹¹. To orędzie Prymasa Polski uświadomiło komunistom siłę i niezależność Kościoła. W tej sytuacji uznali, że tylko przygotowany pakiet aktów prawnych zmusi hierarchów do zaakceptowania rozwiązań proponowanych przez władze¹².

Jesienią 1948 r. sytuację Kościoła katolickiego w Polsce skomplikowała dodatkowo zmiana na urzędzie prymasa. Po śmierci kard. Augusta Hlonda¹³ (22 X 1948) nowym prymasem Polski został dotychczasowy ordynariusz lubelski ks. bp Stefan Wyszyński. Analogicznie jak i jego poprzednik, nowy prymas uzyskał od Stolicy Apo-

chrześcijańskich w okresie stalinowskim w krajach byłego bloku wschodniego. Red. J. Myszor, A. Dziurok. Katowice 2004 s. 167-174.

⁸ K. JAWORSKA. *Relacje między państwem a Kościołem katolickim w (archi)diecezji wrocławskiej w latach 1956-1974*. Legnica 2009 s. 63-64.

⁹ Zob. *List Episkopatu Polski do Katolickiej Młodzieży Polskiej*. W: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski 1945-1974*. Paris 1975 s. 63-67.

¹⁰ Z. ZIELIŃSKI, S. BOBER. *Kościół w Polsce 1944-2007*. Poznań 2009 s. 43-44.

¹¹ Zob. *Listy Pasterskie Episkopatu Polski 1945-1974*. s. 16-19.

¹² J. ŻARYN. *Kościół a władza w Polsce (1945-1950)*. Warszawa 1997 s. 184-185.

¹³ Doskonale działalność kard. A. Hlonda oraz funkcjonowanie Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1945-1948 przybliży J. PIETRZAK. *Pelnia prymasostwa. Ostatnie lata prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda 1945-1948*. T. 1-2. Poznań 2009.

stolskiej specjalne uprawnienia wobec administracji kościelnej na Ziemiach Zachodnich i Północnych¹⁴.

Od 1948 r. następuje radykalizacja polityki wyznaniowej nie tylko w Polsce, ale również w innych krajach Europy Wschodniej¹⁵. Na Kongresie Zjednoczeniowym PPR i PPS zapowiedziano ostrą walkę z Kościołem katolickim. Przygotowanie specjalnego planu ofensywy antykościelnej zostało powierzone Komisji Międzyresortowej¹⁶.

W połowie marca 1949 r. zostało upublicznione oświadczenie rządu RP w sprawie stosunków pomiędzy państwem a Kościołem¹⁷. W odpowiedzi 25 III 1949 r. episkopat wystosował do wiernych list pasterski *O radościach i troskach Kościoła*. Zawierał on program obrony Kościoła, jego swobód i stanu posiadania w zakresie niezbędnym do wypełniania misji ewangelizacyjnej¹⁸.

Radykalizacja działań reżimu komunistycznego wobec Kościoła katolickiego w Polsce nastąpiła po opublikowaniu dekretu Świętego Oficjum z 14 VII 1949 r., który zabraniał katolikom pod karą ekskomuniki popierania partii komunistycznej i należenia do niej. Co prawda dokument ten uznano za programowy atak na pozycję komunizmu, ale tak naprawdę przypominał on obowiązujące wcześniej sankcje kościelne wobec osób pozorujących przynależność do Kościoła. Dekret stawiał w trudnej sytuacji członków partii usiłujących pogodzić katolicyzm z ideologią partii komunistycznej¹⁹. Niejako „odpowiedzią” władz państwowych na ów dokument było wydanie 5 VIII 1949 r. dekretu *O ochronie wolności sumienia i wyznania*, umożliwiającego znaczne ograniczenie aktywności religijnej w życiu publicznym. Również *Dekret o zmianie niektórych przepisów prawa o stowarzyszeniach* mocno komplikował funkcjonowanie stowarzyszeń katolickich (m.in. Sodalicii Mariańskiej i Caritas). Ostatecznie, po-

¹⁴ Zob. A. MICEWSKI. *Kardynał Wyszyński prymas i mąż stanu*. T. 1. Paryż 1982.

¹⁵ A. GRAJEWSKI. *Chronologia i historyczne uwarunkowania represji wobec duchowieństwa katolickiego w krajach Europy Środkowej*. W: *Represje wobec duchowieństwa Kościołów chrześcijańskich*. s. 22-23.

¹⁶ ŻARYN. *Kościół a władza w Polsce*. s. 208-212.

¹⁷ JAWORSKA. *Relacje między państwem a Kościołem katolickim*. s. 65-66; ŻARYN. *Kościół a władza w Polsce*. s. 208-212.

¹⁸ *Listy pasterskie Episkopatu Polski 1945-1974*. s. 75-82.

¹⁹ M. LASOTA. *Państwo a Kościół do 1953 r.* W: *Kościół zraniony. Proces księdza Lelity i sprawa kurii krakowskiej*. Red. F. Musiał, M. Lasota. Kraków 2003 s. 16.

mimo protestów episkopatu, komunistom udało się doprowadzić do likwidacji Caritas. W serię represji antykościelnych, podejmowanych w drugiej połowie 1949 r., wpisują się następujące przedsięwzięcia, ujęte wcześniej w planie wspomnianej Komisji Międzyresortowej: zniesienie Wydziału Prawa i Nauk Społecznych na KUL, zobowiązanie księży do prowadzenia księgi podatkowej, wydanie zarządzenia umożliwiającego zabranie Kościołowi ksiąg metrykalnych, co w konsekwencji pozbawiało księży statusu urzędników państwowych. Kolejne dekrety mocno ograniczały Kościół w dziedzinie kultu publicznego, zabraniały organizowania pielgrzymek zbiorowych, procesji na drogach publicznych, święcenia pól i wznoszenia krzyży oraz figur przydrożnych. Uchwałą Rady Ministrów upaństwowiono szpitale stanowiące własność kościelną. Wówczas rozpoczął się również proces usuwania ze szpitali księży kapelanów oraz wszelkich symboli religijnych. Wzrastała liczba aresztowanych księży, a procesy sądowe z ich udziałem coraz częściej miały charakter pokazowy²⁰.

3. REZONANS RELACJI PAŃSTWO – KOŚCIÓŁ (1948-1949) W *KRONICE PARAFIALNEJ* Z CHOJNOWA

W *Kronice parafialnej* z Chojnowa, której pisanie zapoczątkował ks. Adam Szczepan Łańcucki, zostały odnotowane nie tylko najważniejsze wydarzenia z życia tej wspólnoty religijnej, ale także istotne wydarzenia z dziejów Kościoła katolickiego w Polsce. Motywy takiego doboru treści przez autora są nieznanne.

Strony zapisane w latach 1948-1949 przybliżają proces organizowania się i działalność polskiej parafii rzymskokatolickiej w Chojnowie w tym czasie (m.in. zabiegi u władz państwowych o pozyskanie na potrzeby parafii zboru ewangelickiego oraz prace związane z jego dostosowaniem do potrzeb kultu religii katolickiej). Informują również o istotnych wydarzeniach, które miały miejsce w tym czasie w życiu Kościoła katolickiego w Polsce (m.in. zmiana na stanowisku prymasa). Stosunkowo wiele miejsca ks. Łańcucki poświęcił analizie odczytywanych na ambonach listów episkopatu Polski. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na jego komentarz do *Listu Episkopatu Polski*

²⁰ JAWORSKA. *Relacje między państwem a Kościołem katolickim*. s. 66-68.

do *Katolickiej Młodzieży Polskiej* oraz *Orędzia [Administradora Apostolskiego ks. dr. Karola Milika] do Rodziców z okazji rozpoczęcia nowego roku szkolnego*. Wspomniane dokumenty miały uwrażliwić zarówno młodzież, jak i rodziców, aby nie ulegali działaniom reżimu komunistycznego zmierzającym do zlaicyzowania młodego pokolenia. Zdaniem ks. Łańcuckiego *List pasterski Episkopatu Polski o radościach i troskach Kościoła* ukazał istotę relacji pomiędzy państwem a Kościołem w Polsce w powojennej rzeczywistości, natomiast *Orędzie Kardynała Prymasa Hłonda do ludności Ziem Odzyskanych* miało zanegować rozpowszechniane przez władze komunistyczne informacje, że Kościół katolicki popierał rewizję zachodniej granicy państwa polskiego.

Sposób edycji dokumentu jest analogiczny jak we wcześniejszych numerach niniejszego wydawnictwa.

Rok 1948

Administracja Apostolska we Wrocławiu w myśl okólnika Urzędu Wojewódzkiego z dnia 10.IX.1946 Nr S.P.III/1/22/46, wystąpiła z wnioskiem do Ministerstwa Ziem Odzyskanych w r. 1947 w sprawie przekazania byłego zboru ewangelickiego w Chojnowie na rzecz Kościoła katolickiego. Żadnej jednak odpowiedzi Administracja Apostolska nie otrzymała.

Zarząd miejski w Chojnowie – którego przewodniczącym był wówczas ob. Władysław Zimmer ze Lwowa – w grudniu 1947 wydał klucze zboru Urzędowi parafii rzym. kat. na podstawie ustnego porozumienia z religijnym referentem Województwa [wrocławskiego].

W dniu Nowego Roku 1948 odbyło się uroczyste nabożeństwo w kościele św. Piotra i Pawła przy udziale władz rządowych, jak również wielkiej liczby parafian. Ze względu na szczupłość kościoła parafialnego, Suma była już odąd odprawiana w kościele św. Piotra i Pawła w rynku.

Episkopat Polski wydał w uroczystość Nowego Roku 1948 *List pasterski*, aby wszyscy wierni, ufni w opiekę Matki Najśw. [Najświęt-

szej] przystąpili do dzieła, którego celem ostatecznym i jedynym jest: odnowić wszystko w Chrystusie (Ef. 1,10)²¹.

List pasterski odczytano we wszystkich kościołach w Polsce w pierwszą niedzielę stycznia 4.I.1948.

Od 7.I.1948 do 1.II.1948 odbyła się Kolenda we wszystkich gromadach parafii i zarazem spis parafian i poświęcenie krzyża w Okmianach i w Osetnicy.

Rekolekcje wielkopostne, które dawał o. Krystyn Stankiewicz franciszkanin z Legnicy, odbyły się od 15.II.-22.II.1948 przy licznych udziale wiernych – do Komunii św. przystąpiło 4500 parafian.

Kościół św. Piotra i Pawła wybudowany w stylu gotyckim szpeciły dodane przez ewangelików balkony, między filarami i wzdłuż ściany południowej zasłaniające okna. Organy również bardzo zniszczone, brak wielu piszczałek – zupełnie nieczynne. Przy wielkim ołtarzu brak odpowiedniej mensy i tabernakulum.

Rada parafialna w Chojnowie na posiedzeniu 11.IV.1948 zawarła umowę z rzeźbiarzem ob. Janem Wojtowiczem z Łaznowa w sprawie tabernakulum i antepedium, następnie poleciła Zarządowi miejskiemu budowlanemu przeprowadzenie remontu kościoła, usunięcia balkonów, ustawienia ławek naprzeciw wielkiego ołtarza itd.

Remont kościoła rozpoczęto 20.IV.1948 – kierownikiem prac był inżynier architekt ob. Franciszek Petryków z Brzeżan. Roboty ukończono w lipcu 1948 – kosztu robocizny wyniosły kwotę 274.014 zł.

Instalacja elektryczna kosztowała	22.914 zł
Tabernakulum – antepedium	286.145 zł
Naprawa organów	81.000 zł
Różne	16.490 zł
Razem:	680.563 zł

Powyższą kwotę zebrano z dobrowolnych ofiar całej parafii – każda gromada składała na listę ofiary, jak również robotnicy z różnych przedsiębiorstw. Rada parafialna wykazała wielką łaskawość i energię w przeprowadzeniu powyższych prac. Miejskie przedsiębiorstwo

²¹ Zob. *List Pasterski Episkopatu Polski O osobistym poświęceniu się Najświętszemu Sercu Jezusowemu oraz o jego intronizacji w rodzinach*. W: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski 1945-1974*. s. 59-62.

budowlane należny procent od wykonanych prac, zaliczała na remont kościoła jako ofiarę.

W uroczystość św. Trójcy 23.V.1948 odczytano List Pasterski Episkopatu Polskiego *Do katolickiej młodzieży polskiej*²² w sprawie propagandy światopoglądu materialistycznego. List pasterski podpisali: August Kardynał Hlond Prymas Polski, Arcybiskup Metropolita Gnieźnieński i Warszawski, Adam Kardynał Sapięha, Księżę Arcybiskup Metropolita Krakowski, Arcybiskup Romuald Jałbrzykowski w Białymstoku, Arcybiskup Eugeniusz Baziak w Lubaczowie, Arcybiskup Walenty Dymek w Poznaniu, Biskup Stanisław Łukomski w Łomży, Biskup Teodor Kubina w Częstochowie, Biskup Karol Radoński we Włocławku, Biskup Stanisław Adamski w Katowicach, Biskup Franciszek Barda w Przemyślu, Biskup Jan Lorek w Sandomierzu, Biskup Tadeusz Zakrzewski w Płocku, Biskup Czesław Kaczmarek w Kielcach, Biskup Stefan Wyszyński w Lublinie, Biskup Kazimierz Józef Kowalski w Pelplinie, Biskup Ignacy Świrski w Siedlcach, Biskup Jan Stepa w Tarnowie, Biskup Michał Klepacz w Łodzi, Adm. Apostolski Karol Milik we Wrocławiu, Adm. Apostolski Andrzej Wronka w Gdańsku, Adm. Apostolski Edmund Nowicki w Gorzowie, Adm. Apostolski Bolesław Kominek w Opolu, Adm. Apostolski Teodor Bensch w Olsztynie, Wikariusz Kapitulny Henryk Humnicki w Bielsku Podlaskim.

W maju 1948 r. poświęcono krzyż w Białej i 3 krzyże w Rokitkach.

W oktawę Bożego Ciała 30.V. odbyła się uroczysta I-sza Komunia św. dziatwy w liczbie 267 z gromad i Chojnowa – wspólne śniadanie dziatwy urządziły w domu S. Służebniczek.

Dnia 20.VI.1948 odczytałem z ambony *Orędzie Kardynała Prymasa Hlonda do ludności Ziem Odzyskanych*²³ w sprawie bezpośrednich twierdzeń, jakoby Kościół popierał myśl rewizji granic Państwa Polskiego na Zachodzie.

Administracja Apostolska D. [Dolnego] Śl. [Śląska] pismem z dnia 7.IX.1948 L.7484/48 w związku z mającymi odbyć się misjami udzieliła:

²² Zob. *List Episkopatu Polski do Katolickiej Młodzieży Polskiej*. W: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski 1945-1974*. s. 63-67.

²³ Zob. *Listy Pasterskie Episkopatu Polski 1945-1974*. s. 16-19.

1. pozwolenia na uroczyste wystawienie N. [Najświętszego] Sakramentu w czasie głównych nabożeństw misyjnych
 2. jurysdykcji dla wszystkich spowiedników
 3. upoważnienia do poświęcenia krzyża misyjnego dla xx. Misjonarzy. Misje odbyły się od 24.X.-31.X.1948 – misje udzielali oo. Franciszkanie: o. Cyryl Nastalski z Legnicy, o. Hieronim Galos z Wrocławia, o. Franciszek Czyż z Krakowa.
- Komunii św. udzielono 9.500.

Podczas misji odbyło się uroczyste nabożeństwo żałobne 29.X.1948 ś.p. Ks. Kardynała Augusta Hlonda, Prymasa Polski, który zmarł 22.X.1948.

Gromada Goliszów zbudowała kaplicę murowaną ku czci Najśw. [Najświętszej] Maryi Panny – poświęcenia dokonał 7.XI.1949 proboszcz miejscowy.

Rok 1949

Władze państwowe dekretem z 18.VII.1948, ogłoszonym 3.VIII.1948 w Dz. Ustaw nr 36 poz. 350, zakazały bez uprzedniego pozwolenia władzy zbierać ofiary w gotówce lub naturze na cele religijne poza budynkami i pomieszczeniami poświęconymi wyłącznie Służbie Bożej. [...]

Dnia 3.IV.1948 *Dominica Passionis* obchodzi cały Kościół uroczystość złotego Jubileuszu Kapłaństwa Ojca św. Piusa XII. W myśl zarządzenia Administratora Apostolskiego D. [Dolnego] Śl. [Śląska] Ks. Karola Milika uroczystą Sumę odprawił proboszcz x. Adam Łańcucki – kazanie okolicznościowe wygłosił ksiądz katecheta Józef Zieliński – po sumie odśpiewano z ludem *Te Deum laudamus* i modlitwę za Ojca św. W tym dniu odprawiono również o 10-tej Mszę św. wotywną na odpuszczenie grzechów według intencji Ojca św. Mszę św. odprawił ks. Zieliński Józef wikary w Chojnowie.

Ojciec św. Pius XII zamianował 16.XI.1948 r. J.E. Stefana Wyszyńskiego biskupa w Lublinie, arcybiskupem archidiecezji warszawskiej i gnieźnieńskiej. Uroczysty ingres do Gniezna odbył się 2.II.1949 do Warszawy 6.II.1949. Jako Arcybiskup Gnieźnieński piastuje również godność „Prymasa Polski”.

Dnia 24.IV.1949 w niedzielę Przewodnią odczytałem List Episkopatu Polski w sprawie działalności Kościoła w Polsce i w stosunku

do państwa²⁴, celem uzgodnionego działania w życiu prywatnym i publicznym. Państwo jako społeczność doskonała działa w dziedzinie spraw doczesnych, z pomocą środków ziemskich. Kościół natomiast prowadzi ludzi do celu pozaziemskiego. A chociaż musi korzystać, jako druga społeczność doskonała na ziemi działająca z pomocy materialnej, to jednak głównymi środkami jego działania nie są siły polityczne, lecz nadprzyrodzone: dary Ducha św. sakramentów św. i modlitwy. List podpisali kardynałowie, wszyscy biskupi, administratorzy apostołscy i wikariusze generalni względnie kapitulnia.

Administrator Apostolski D. Śl. wznowił praktykę wiecznej adoracji istniejącej na terenie Archidiecezji Wrocławskiej dla terenu Administracji Apostolskiej Dolnego Śląska. Adoracje dzienną od 6.00 rano do 6.00 wieczorem odprawiają wszystkie parafie w dniu naznaczonym – ranną adorację odprawiają zakonnicy i zgromadzenia zakonne. Parafia Chojnów ma obowiązek odprawienia wieczystej adoracji każdego roku 13-tego maja.

W maju i czerwcu 1949 r. poświęcono krzyże w gromadach Pątnów – Gołocin – Jadwisin – Michów – Zamienice.

Uroczysta I-sza Komunia św. odbyła się 5.VI.1949 w uroczystość Zesłania Ducha św. – 200 dziatwy szkolnej i pozaszkolnej. Po I-szej Komunii św. wspólne śniadanie dziatwy odbyło się w domu S. Służebniczek w Chojnowie. W tym roku prowadzono w dalszym ciągu remont kościoła św. Piotra i Pawła, koszta pokryto z dobrowolnych ofiar wiernych w sumie 120.898 zł. Zaś remont kościoła parafialnego kosztował 24.955 zł również z ofiar parafian.

Administracja Apostolska D. Śl. zarządzeniem z dnia 1.VII.1949 L.dz. 3824/49 ustanowiła ks. Józefa Zielińskiego wik. koop. [wikariusz kooperator] W Chojnowie – wikariuszem kooperatorem parafii: Żary koło Żagania. Nie pomogły wniesione prośby z licznymi podpisami, które samorzutnie parafianie do Kurii wnosili. Pismem z dnia 20.VII.1949 L.dz. 4188/49 otrzymał proboszcz x. Łańcucki Adam nakaz, aby użyć całego swego wpływu, by bezpodstawnie niezadowolonych z zarządzenia Kurii uspokoić, gdyż listy podobnej treści nie

²⁴ Zob. *List Pasterski Episkopatu Polski O radościach i troskach Kościoła*. W: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski 1945-1974*. s. 75-82.

^a Autor kroniki napisał wielką literą następujące wyrazy: *państwo, kardynałowie, biskupi, administratorzy apostołscy, wikariusze generalni, archidiecezja wrocławska*.

tylko nie spowodują przychylenia się do ich prośby, ale mogą przynieść niezasłużoną krzywdę kapłanowi, o którego zatrzymanie proszą.

Pismem z dnia 1.VII.1949 L.dz. 3830/49 wikariuszem koop. zamianowany został ks. Daćko Konstanty zamieszkały w Strzelinie, kapłan ob. gr. kat. [obrzędki greckokatolickiego] wysiedlony z parafii gr. kat. koło Jasła.

Ks. Józef Zieliński wikariusz koop. od r. 1945 w Chojnowie, kapłan gorliwy, pracowity, kochany przez młodzież szkolną, pracownik społeczny, sekretarz „Caritasu” żegnany z wielkim żalem przez parafian odjechał 15.VIII.1949 do Żar k. Żagania.

Dnia 7.VIII.1949 wydał *Oreǳcie do Rodziców z okazji rozpoczęcia nowego Roku szkolnego* ks. dr Karol Milik, celem zapisu dzieci tylko do tych szkół, w których jest zapewnione religijne nauczanie.

W myśl Ojca św. Piusa XII odprawiono w nocy o 24 godzinie z 31.XII.1949 na 1.I.1950 „Adorację poświęconą idei pokoju”, w kościele św. Piotra i Pawła.

Administracja Apostolska D. Śl. pismem z dnia 17.X.1949 L.dz. 6314/49 przeniósł ks. Konstantego Daćkę z Chojnowa do Bolesławca w charakterze wikariusza koop., a przeznaczyła na wikariusza koop. ks. Władysława Chmielewskiego nowo wyświęconego z Wrocławia, do Chojnowa pismem z dnia 17.XI.1949 L.[dz.] 6315/49. Ks. Chmielewski zamieszkał u S. Służebniczek.

Źródło: Kronika parafialna. W: Archiwum Parafii Chojnow, oryginał, rkps, s. 13-21.